

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИГЛЯДІ ОБМЕЖЕННЯ ТА ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ЗАСУДЖЕНИМИ ЗА ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ З НЕОБЕРЕЖНОСТІ

У статті розкрито проблемні питання особливостей відбування покарання у вигляді обмеження волі та позбавлення волі засудженими за вчинення злочинів з необережності. Висвітлено види установ, у яких відбуває покарання вказана категорія засуджених. Проаналізовано вимоги режиму утримання в зазначених установах.

Ключові слова: засуджений, необережність, позбавлення волі, обмеження волі.

I. Вступ

Злочини, вчинені з необережності, становлять притаманну суспільству частину загальної злочинності. Згідно зі статистичними даними, загальна кількість злочинів, вчинених з необережності, становить близько 20% у структурі загальної злочинності. Основна відмінність необережності від умислу полягає в негативному ставленні особи до злочинних наслідків – вона їх не бажає та не допускає. Але в умовах зростання науково-технічного прогресу є тенденція до збільшення кількості таких злочинів, насамперед, у сферах екології, експлуатації транспортних засобів та різних механізмів, використання нових джерел енергії, дотримання правил охорони безпеки праці тощо. Масштаби наслідків від злочинів, вчинених з необережності, іноді можуть значно перевищувати наслідки умисних злочинів, як приклад – аварія на Чорнобильській АЕС, Сквилівська трагедія, вибух побутового газу в житловому будинку у м. Дніпропетровськ у 2007 р.

II. Постановка завдання

Покарання особи за злочини, вчинені з необережності, завжди викликало жваві дискусії серед пересічних громадян, практичних працівників і науковців. Основною та обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони кожного складу злочину є вина особи. Обов'язковість наявності вини особи як передумови настання кримінальної відповідальності законодавчо сформульовано та закріплено у ч.1 ст. 62 Конституції України: "Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вина не буде доведена в законному порядку і встановлена обвинувальним вироком суду". Кримінальний кодекс України чітко формулює поняття вини у ст. 23, де названо дві її форми: вина у формі умислу й вина у формі необережності. Саме формулювання необережності та її видів закріплене у ст. 25 Кримінального Кодексу України: "Необережність поділяється на злочинну самовпевненість та злочинну

недбалість. Необережність є злочинною самовпевненістю, якщо особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), але легковажно розраховувала на їх відвернення. Необережність є злочинною недбалістю, якщо особа не передбачала можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачити". Крім того, обов'язковою ознакою злочинів, вчинених з необережності, є наявність суспільно небезпечних наслідків (злочини з матеріальним складом).

Мета статті – висвітлити особливості відбування покарання у вигляді обмеження та позбавлення волі засудженими за вчинення злочинів з необережності.

III. Результати

Станом на 15.01.2015 р. у виправних закладах держави відбувають покарання у вигляді обмеження та позбавлення волі 531 осіб, з яких 442 – у виправних колоніях, 89 – у виправних центрах. Засуджені за вчинення злочинів з необережності відбувають покарання у виправних центрах (у вигляді обмеження волі) та у виправних колоніях мінімального та середнього рівнів безпеки (у вигляді позбавлення волі). Левова частка засуджених до позбавлення волі за злочини, вчинені з необережності, відбуває покарання у виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами. Відповідно до ч. 3 ст. 138 Кримінально-виконавчого кодексу України: "У виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами утримання встановлюється режим, передбачений частиною другою статті 99 цього Кодексу для засуджених, які тримаються у дільницях соціальної реабілітації".

Відповідно до ч. 2 ст. 99 КВК України, вимоги режиму для зазначеної категорії засуджених значно м'якші порівняно з режимом для виправних закладів іншого рівня безпеки:

- засуджених тримають під наглядом;
- у вільний від роботи час від підйому до відбою користуються правом вільного пересування в межах території дільниці;

– з дозволу адміністрації колонії можуть пересуватися без нагляду поза територію дільниці, але в межах населеного пункту, якщо це необхідно за характером виконуваної ними роботи або у зв'язку з навчанням;

– можуть носити цивільний одяг, мати при собі портативні персональні комп'ютери та аксесуари до них, гроші та цінні речі, користуватися грошми без обмеження;

– мають право відправляти листи, отримувати бандеролі, посилки, передачі, одержувати короткострокові побачення без обмеження, а тривалі побачення – до трьох днів один раз на місяць;

– після відбуття шести місяців покарання в дільниці в разі відсутності порушень режиму відбування покарання, наявності житлових умов з дозволу адміністрації колонії можуть проживати в межах населеного пункту, де розташована колонія, із своїми сім'ями, придбавати відповідно до чинного законодавства жилий будинок і заводити особисте господарство.

Особливо слід звернути увагу на те, що згідно з чинним кримінально-виконавчим законодавством засуджені до позбавлення волі за злочини, вчинені з необережності, які раніше відбували покарання у вигляді позбавлення волі, відбувають покарання на загальних підставах у відповідних виправних колоніях середнього рівня безпеки.

Водночас законодавством не передбачено будь-яких пом'якшених умов для засуджених до обмеження волі за злочини, вчинені з необережності. У виправних центрах така категорія засуджених тримається на загальних підставах з іншими категоріями засуджених. Так, відповідно до вимог ст. 59 Кримінально-виконавчого кодексу України, порядок і умови відбування покарання у виді обмеження волі регламентовано так:

1. Усі новоприбулі до виправного центру засуджені тримаються в окремих приміщеннях, де протягом чотирнадцяти днів проходять медичне обстеження для виявлення інфекційних та інших захворювань, а також первинне психолого-педагогічне та інше вивчення.

2. Засуджені до обмеження волі мають право:

– носити цивільний одяг, мати при собі портативні персональні комп'ютери та аксесуари до них, гроші, мобільні телефони та аксесуари до них, цінні речі, користуватися грошми без обмежень;

– відправляти листи, отримувати посилки (передачі) і бандеролі, одержувати короткострокові побачення без обмежень, а тривалі побачення – до трьох днів один раз на місяць;

– користуватися засобами мобільного зв'язку;

– одержувати правову допомогу, передбачену цим Кодексом для осіб, засуджених до позбавлення волі.

3. Засудженим може бути дозволено короткочасні виїзди за межі виправного центру за обставин, передбачених законом для осіб, засуджених до позбавлення волі, а також з інших поважних причин у таких випадках:

– за необхідності звернутися в медичний заклад з приводу захворювання чи лікування за наявності відповідного медичного висновку;

– для складання іспитів у навчальному закладі;

– за викликом слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду – на період здійснення кримінального провадження;

– для попереднього вирішення питань трудового і побутового влаштування після звільнення – строком до семи днів, без урахування часу на дорогу;

– у разі виникнення інших життєво необхідних обставин, які потребують присутності засудженого.

4. Особи, засуджені до обмеження волі, зобов'язані:

– виконувати законні вимоги адміністрації виправного центру, які стосуються порядку відбування призначеного покарання;

– сумлінно працювати в місці, визначеному адміністрацією виправного центру;

– постійно перебувати в межах виправного центру під наглядом, залишати його межі лише за спеціальним дозволом адміністрації цього центру, проживати за особистим посвідченням, яке видається взаємін паспорта;

– проживати, як правило, у спеціально призначених гуртожитках;

– з'являтися за викликом адміністрації виправного центру.

5. Засудженим до обмеження волі забороняється:

– доставляти і зберігати на території, де вони проживають, предмети, вироби й речовини, перелік яких визначений нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України. У разі виявлення таких предметів, виробів і речовин у засудженого вони підлягають вилученню та зберіганню, речі, вилучені з обігу, знищуються. Про вилучення предметів, виробів і речовин посадовою особою виправного центру складається протокол;

– вживати спиртні напої і пиво, наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги чи інші одурманючі засоби.

6. Засуджені, які відбувають покарання у виді обмеження волі, а також приміщення, в яких вони проживають, можуть піддаватися обшуку, а їхні речі, посилки, передачі і бандеролі, що надійшли, – огляду. Огляди й обшуки приміщень, де проживають засуджені з сім'ями, провадяться за наявності встановлених законом підстав, за вмотивованим рішенням суду.

Жиле приміщення, де проживає засуджений із сім'єю, може відвідуватися, як правило, в денний час уповноваженими працівниками виправного центру.

7. Засуджені, які не допускають порушень встановленого порядку виконання покарання у виді обмеження волі та мають сім'ї, після відбуття шести місяців строку покарання можуть за постановою начальника виправного центру проживати за межами гуртожитку із своїми сім'ями.

Ці особи зобов'язані від одного до чотирьох разів на тиждень з'являтися у виправний центр для реєстрації.

8. Особи, зазначені в частині шостій цієї статті, можуть проживати із своїми сім'ями в орендованих квартирах або придбавати житло в межах виправного центру.

9. Стосовно особи, яка після постановлення вироку визнана інвалідом першої чи другої групи або досягла пенсійного віку, або захворіла на тяжку хворобу, яка перешкоджає відбуванню покарання, а також стосовно жінки, яка завагітніла, кримінально-виконавча інспекція чи адміністрація виправного центру вносить до суду подання про звільнення такої особи від відбування покарання.

IV. Висновки

Підсумовуючи викладене, можна дійти висновку, що на сьогодні в чинному кримінально-виконавчому законодавстві держави принцип диференціації виконання покарань не розповсюджується на засуджених за вчинення злочинів з необережності та зазначена категорія засуджених відбуває покарання на загальних підставах.

Список використаної літератури

1. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 3–4. – Ст. 21.
3. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, Л. М. Кривоченко та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-е вид., перероб. і доп. – Київ : Право, 2010. – 456 с.
4. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / Ю. В. Александров, В. І. Антипов, М. В. Володько та ін. ; за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Київ : Атіка, 2008. – 712 с.
5. Кримінально-виконавче право України: навч. посіб. / А. П. Гель, Г. С. Семаков, І. С. Яковець ; за ред. А. Х. Степанюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 624 с.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2015.

Мелюхов В. А. Об особенностях отбывания наказания в виде ограничения и лишения свободы осужденными за совершение преступлений по неосторожности

В статье раскрываются проблемные вопросы, связанные с особенностями отбывания наказания в виде ограничения свободы и лишения свободы осужденными за совершение преступлений по неосторожности. Освещены типы учреждений, в которых отбывает наказание указанная категория осужденных. Проанализированы требования режима содержания в указанных учреждениях.

Ключевые слова: осужденный, неосторожность, лишение свободы, ограничение свободы.

Meliukhov V. About the Features of Serving of Punishment as Limitation and Imprisonment Convict for Committing Crime on a Carelessness.

In the article the problems connected with the peculiarities of serving punishment of restraint of liberty and imprisonment convicted of offenses of negligence. When covering the types of institutions in which serving his sentence specified category of prisoners. Analyzed the requirements of the detention regime in these institutions.

As at 01.15.2015, in the state penitentiary serving a sentence of imprisonment and restriction of 531 people, of which 442 – in penal colonies, 89th correctional centers. Prisoners sentenced for crimes of negligence serve their sentences in correctional centers (in the form of restriction of freedom) and prisons minimum and medium security levels (of imprisonment). The lion's share sentenced to imprisonment for crimes committed by negligence, serving sentences in penal colonies minimum level of security with lighter conditions.

It is necessary to point out that under existing penal legislation sentenced to imprisonment for crimes committed by negligence, previously served a sentence of imprisonment, serving on a common basis in the relevant penal colonies with medium level of security.

However, the legislation does not provide any softened conditions for those sentenced to restriction of liberty for offenses committed by negligence. In correctional centers such category of prisoners held on the same basis as other categories of prisoners.

In summary, the author concludes that at present in the existing penal legislation of the state penitentiary differentiation principle does not apply to those convicted of crimes of negligence and this category of prisoners serving a sentence on a general basis. convicted. Analyzed the requirements of the detention regime in these institutions.

Key words: convict, negligence, imprisonment, restriction of liberty.